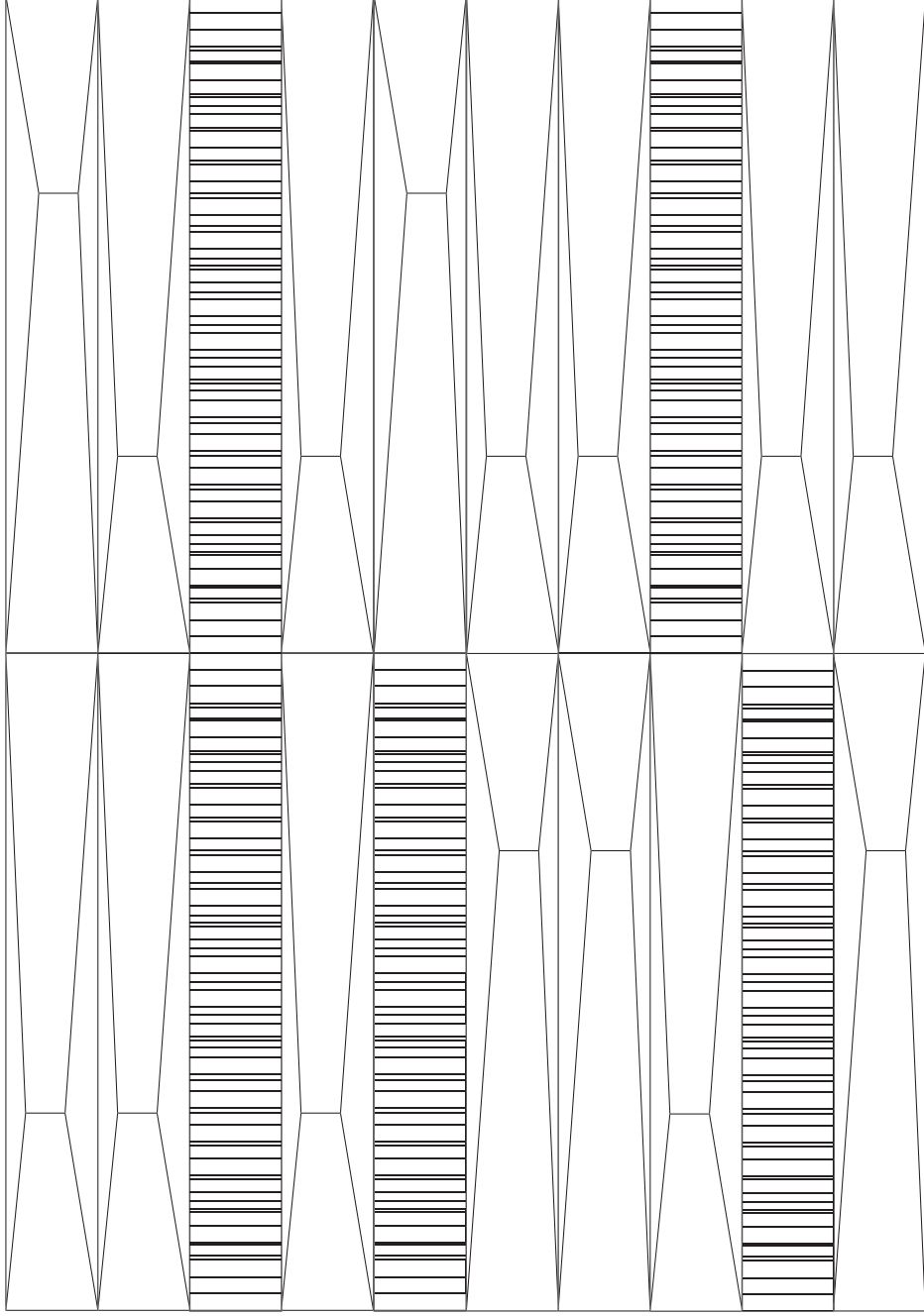
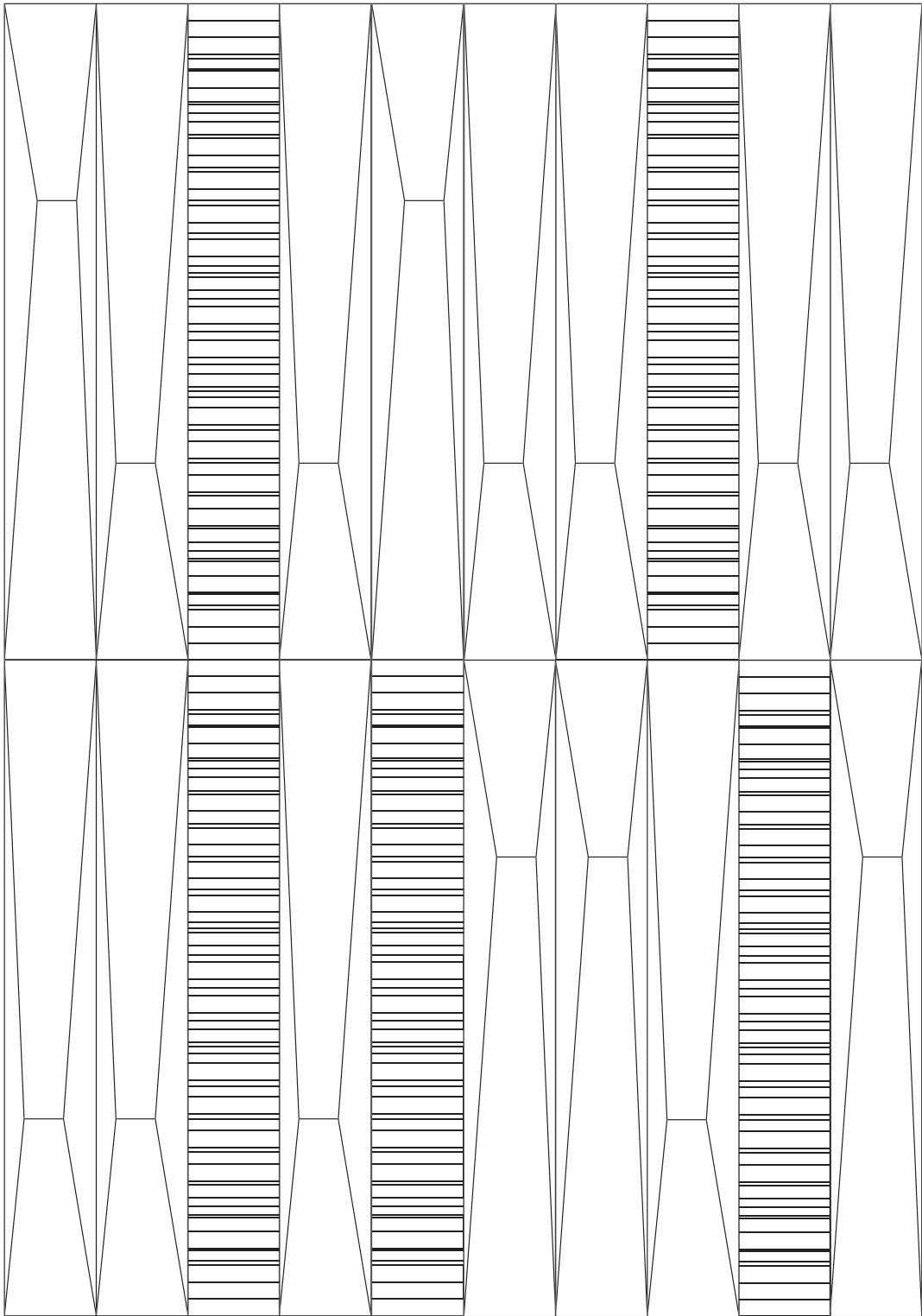

MILITANTNÍ CHUDOBA PRŮMERNOSTI

PRIOR

MARTIN

DRÁBEK

mgr inž. arch.
SZYMON
ROZWAŁKA

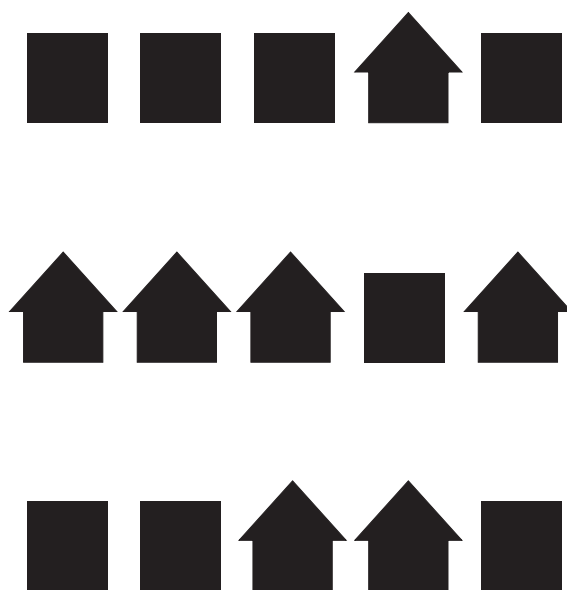

PRIOR

V rámci trienále SEFO 2024 v Olomouci, poukazujeme a reagujeme na zprůměrování architektury ve formě renovace historické budovy Prior, který se nacházel v Olomouci.

Prior je pro nás ideálním příkladem ukázky zprůměrnění a destrukcí historického. To se u Prioru vyskytlo ve dvou etapách. První destrukce probíhala výstavbou samotného Prioru v 70-80 letech, v rámci které bylo rozhodnuto o postavení obchodního domu prior uvnitř historického jádra Olomouce. Druhá destrukce (rekonstrukce), která měla problémy Prioru vnímané společností odstranit, přišla v roce 2012 ve formě degradace samostatné budovy na průměrný obchodní dům 21. století.

Biografie a analýzy Prioru jsou součástí skupinové práce, která je obsažena v parě společné části.

ÚVOD TÉMY

Průměrnost ... to je něco, co mnohdy nevnímáme, něco co je všudypřítomné, stále kolem nás. Průměrnost je nevyhnutelná. Co se ale stane, když nás průměrnost začne pohlcovat? Když ji lidé přijmou jako jediný fakt (jedinou věc, co znají). Když začnou prosazovat jen průměrné věci? Militantně přepisovat naše okolí ve jménu průměru, rovnosti a uspokojení? Jak moc je česká architektura průměrná a proč vítězí hlavně průměrné projekty?

V ateliéru s názvem militantní chudoba průměrnosti zacházíme do tématu kvalit architektury v Česku. Pomocí analýz vítězných projektů architektonických soutěží, četbou knih dotýkajících se témat konzumu, kapitalismu, brakových prostor, problematika architekta v praxi a problémy současné společnosti se rozmýšlíme nad průměrností architektury a nad problémy, které přináší.

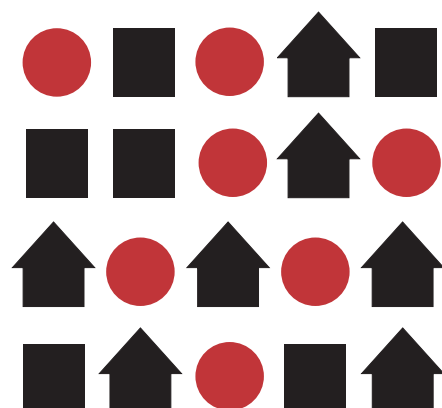
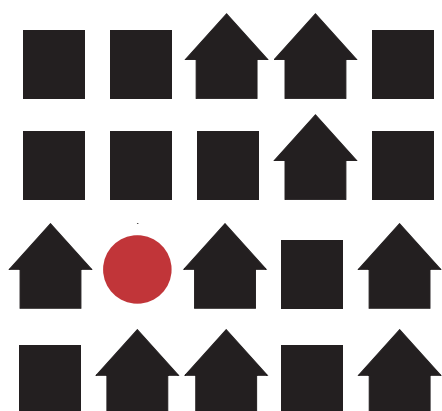
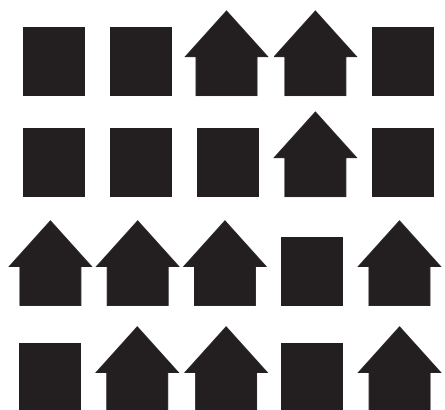
PRVOTNÍ ÚVAHY NAD PRŮMĚRNOSTÍ

Krátká uvážení zabývající se myšlenkou průměrnosti. Co pro mě průměrnost znamená, jak bych ji definoval a jaké vnímám její problémy. Úvaha vznikla na začátku semestru před všemi analýzami, tématem pro návrh a četbou knih. Zahrnuje můj prvotní pohled a zamyšlení.

2 0 2 3 0 2 1 0

Průměr nejde srovnávat s málem, průměr se srovnává s většinou, a s tím, co známe. Jsou jisté roviny průměrnosti, úrovně, jak průměr můžeme vnímat. Kupříkladu vzhledem k formě domů, jejich uspořádání, úvahova, myšlenka, koncept pro návrh, náplň atd. Je průměrný barák ten, co kopíruje stejnorodé okolí své zástavby? Je dům se sedlovou střechou průměrný? Je dům s plochou střechou průměrný? Tvar není určující pro průměrnost, je to hodnota, v jaké kvantitě se tento tvar používá. Tyto základní tvary jsou často archetypální. Nejjednodušší forma a dobrou ověřenná funkčnost.

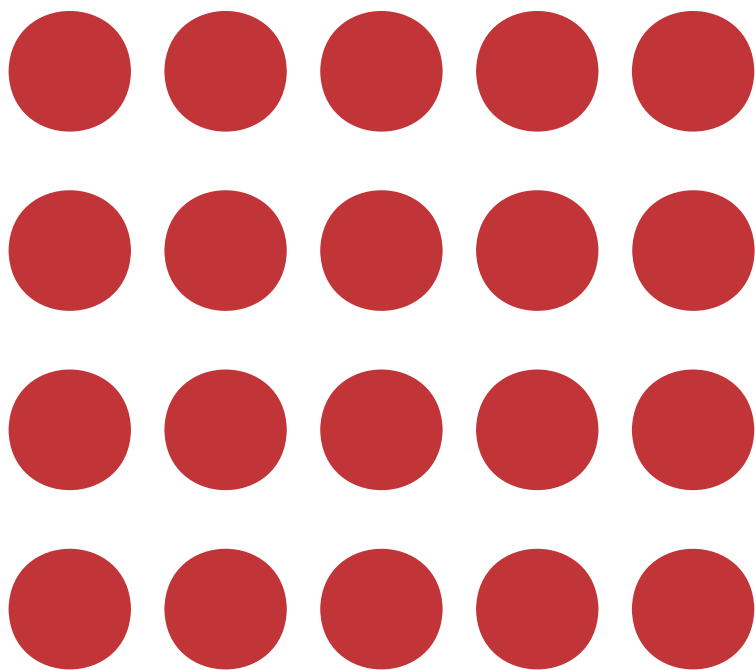
V čem se tedy srovnává průměrnost? Není jednodušší říct co není průměrné? Co je tedy nadprůměrné? Nadprůměr pro nás může být to, co jsme ještě neviděli, to, co jsme neviděli tolikrát, to, co řeší problém neznámým způsobem pro většinu, jiným způsobem, než je obvyklé.

2 0 2 3 0 2 1 0

Průměr může být to, co neustále vidíme na různých místech. To, co se na různých místech neustále opakuje. Stavbou nových budov reagujeme na ostatní budovy, které se nachází v okolí výstavby. Napodobujeme okolí. Snažíme se budovu začlenit tak, aby budova sounáležila s ostatními, aby na místo patřila. Tímto si například bereme formy, které jsou v okolí a vytváříme jejich kopii, napodobeninu. Chceme, aby budova zapadala – docílujeme toho tak, že napodobujeme.

Mnoho architektů prosazuje názor a způsob stavění, W kde se snaží respektovat minulost, respektovat historii a nepřebít ji současností. Splynutí s přírodou, splynutí s městem. Je to jako kdyby byly všichni ve strachu. Strach vůči čemu? Vůči narušení? Proč nechtějí stavět více radikálně? Více experimentovat, nebát se, být sebevědomí a nedržet se jistoty a zarytých pravidel. Stejně vždy silné umělecké dílo přetrvá, slabé se s časem vytratí.

Pohled na architekturu z pohledu „běžného“ člověka – běžný člověk si vlastně nevšimá (pokud mu to nebyje silně do očí). Běžný člověk je ovce. Ovce vpuštěná na louku. Na louku ohraničenou elektrickým plotem. Jediné, co ji zajímá, je potrava – konzumace. Nevšimá si kde je, vidí jen svůj účel, který ji někdo dal – přišla se sem jen nažrat – a zanechá po sobě jen své výkaly. Občas možná nevidí ani účel, jen slepě následuje nařízení, tradice, zákony. Věci, co předepsala společnost jako normu – sama se je ani nesnaží zpochybnit.

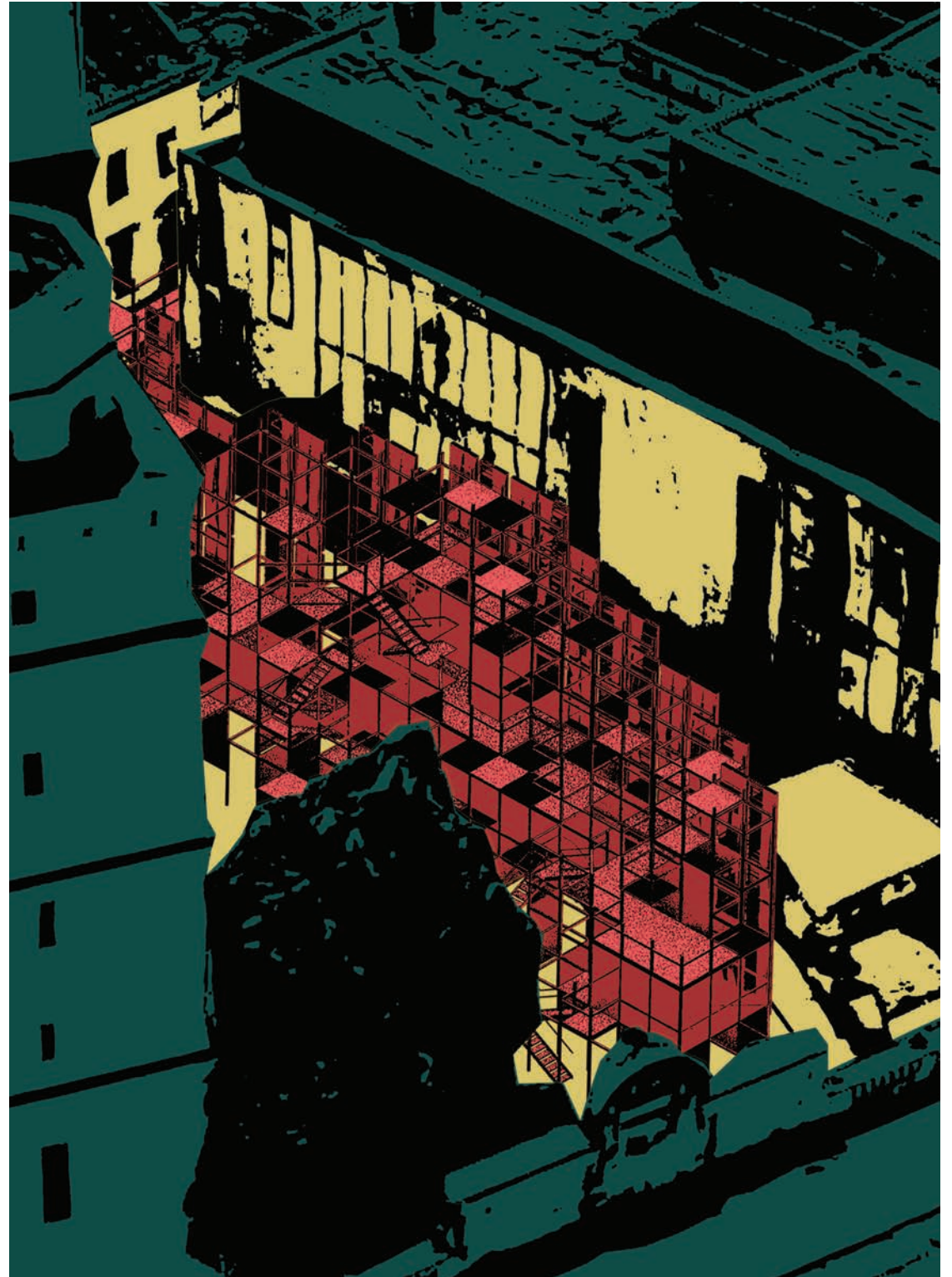
2 0 2 3 0 2 1 0

Když si člověk začne trochu všimát, rozhodne se že vykročí z průměru a začne se kolem sebe rozhlížet a přemýšlet, stane se běžným pozorovatelem. Ten je už ale nadprůměr od člověka běžného. Jediné, co ale pozorovatel posuzuje, se týká formové stránky budov.

Postupem času se z běžného pozorovatele stane pozorovatel náročný a pak se třeba i bude zaobírat dalšími aspekty budovy, jelikož forma je pro něj již nedostačující. Jestli tedy tímto způsobem pozorovatele nahlížíme na budovy, rozlišujeme jednoduché tradiční formy (i formy funkcionalistické architektury – „krabice s okny“) a nebo složitější které se od tradičních formou odlišují. Přinesením jedné odlišující se formy mezi stejnorodou zástavbu vytvoříme něco čeho si všimne i běžný člověk – všimne si odlišné formy. Pokud bychom ale vystavěli v určité oblasti více individuálních osobitých staveb, které se od okolní zástavby odlišují, začnou se jistým způsobem podobat sami sobě. Stavby, jenž dříve představovaly průměrné tradiční formy, se stanou odlišné a také osobité.

Pokud bychom tímto způsobem stavěli, do prostoru měst bychom přinesli prvek jenž vyniká. Postupem času by se v prostoru objevovalo více a více takových budov. Otázkou je, neztratí-li pak rozmanitost zástavby jistou osobitost? Zástavba ale pak alespoň nebude monotonní. Nicméně, ve společnosti, kde je každý jiný, je v jistém smyslu každý stejný.

NÁVRH SITE-SPECIFIC

ÚVOD K PROBLEMATICE

DESTRUKCE

Stavba Prioru a následně jeho rekonstrukce vyplavila do svého okolí kontroverzi. Oba projekty mají chyby, obě stavby jsou průměrné. Prior zasáhl do historické zástavby, zbořil městské domy, a v neposlední řadě znečistil a umrtvil veřejný prostor náměstí sv. Mořice. Hlavní prvek, který odlišoval Prior od průměru, byla jeho fasáda z břízlitových panelů, které budově dodávali těžkost, členitost a charakter komunikující a zapadající do svého okolí. Jeho rekonstrukce v roce 2012 měla tuto problematiku vnímanou lidmi vyřešit a negativní prvky způsobené v minulém režimu odstranit. Místo toho vnímáme destrukci minulého s přístupem téměř militantním, který se často objevuje u zacházení se stavbami ze socialistického režimu.

UVAHY O PROBLEMATICE

DECHARAKTERIZACE

Hlavní myšlenkou pro koncept je decharakterizace stavby, která byla zapříčiněna rekonstrukcí. Obecně můžeme decharakterizaci vnímat u staveb a rekonstrukcí, které musí reagovat na historickou zástavbu. Ta často bývá v památkové ochraně. Jedním z nejméně náročných principů, ke kterým se obvykle architekti uchylují je využívání jednoduchých a minimalistických forem za účelem bezkonfliktního kontaktu se stavbami historickými. Někdo by to nazval jako citlivý zásah, jiní vidí jen lenost architekta, který tomuto způsobu věří a je o něm přesvědčen, jako o jediném možném přístupu. Formu a princip těchto staveb můžeme vnímat jako tekutou bezcharakterní látku, co se “automaticky přizpůsobí” okolí. Vazba s historickým kontextem se v tomto případě může jevit jen uměle – pseudo návaznost. Stavba je na oko kontextuální, přitom z okolí má minimum spojitostí. Pseudo návaznost můžeme vnímat u Galerie Moritz v několika formách, jako je převzetí jména po historické figuře (sv. Mořice), snaha o skrývání a zrcadlení okolní historické zástavby, či zploštění celé stavby a změna tvaru na kompaktní.

KRITIKA K PROBLEMATICE

INTROVERTNÍ CHARAKTER

Negativním prvkem, který rekonstrukce přinesla je introvertní chování budovy vůči svému okolí. Toto chování lze sledovat u Galerie Moritz snahou o skrývání před okolím, čehož dosahuje umístováním skleněných panelů na fasádu budovy. Panely mají odrážet okolní historickou zástavbu a budovu tak částečně “zneviditelnit”. Další z problémů utvářející introvertnost budovy, vzniklý již u stavby Prioru, je minimální počet průchodů a vstupů – v prioru byl jeden z hlavní ulice od tramvaje. U Galerie Moritz se aktuálně nachází tři, z toho jeden vede do restaurace a druhý do obchodu H&M. Zároveň bylo u Prioru umístěno nevhodně zásobování ze strany náměstí. Tímto způsobem byl umrtven kontakt stavby s kostelem a náměstí. Umrtvení nebylo vyřešeno ani rekonstrukcí, která koncipaci prostupů a umístění zásobování ponechala na původním místě a stěnu směrem k náměstí zanechala uzavřenou. U Prioru byl částečně jeho vztah k okolí kompenzovaný otevřeným parterem ve formě podloubí. Podloubí Prioru sice podporovalo jeho konzumní a komerční náaturu, avšak byla pravdivá ke svému okolí. Na okolí lépe navazovala a komunikovala s ním. Galerie Moritz na druhé straně toto podloubí odstranila a vytvořila stavbě kompaktní tvar uzavírající se do sebe.

KRITIKA K PROBLEMATICE

PSEUDO - KONTEXTUÁLNOST

Jak můžeme sledovat u názvu “Galerie Moritz”, budova se snaží co nejvíce zapadat do historie už jen převzetím historického názvu se kterým, kromě lokace, nemá nic společného. Můžeme to vnímat jako jistou kulisu pod kterou se budova skrývá. Stejný způsob můžeme sledovat také u Galerie Vaňkovky, kde název vznikl převzetím zkomo-leného jména zakladatele továrny – Friedricha Wanniec-ka. Zde je však převzetí jména více kontextuálním, jelikož Vaňkovka se nachází přímo v bývalé továrenské budově.

Na fasádě stavby také můžeme vidět další umělou návaznost, kdy analogicky převzala tři formy panelů. Dva panely z břizolitu a jeden prosklený, které byly umístěny na fasádě Prioru. Galerie kopíruje pan-ely ve zploštělé formě a přebírá uměle jejich výraz.

KRITIKA K PROBLEMATICE

PSEUDO - KONTEXTUÁLNOST

Jak jsem zmiňoval již dříve, zploštělá fasáda chce navazovat na okolí svou „čistou“ kompaktní formou. Avšak co se zvenku jeví jako poklidné koupelnové dlaždice, uvnitř skrývá obrovský chaos a nepořádek konzumu, komerce a reklam. Nejen že se stavba skrývá před okolím, sama v sobě skrývá chaotickou realitu. Tento kontrast mezi vnitřním prostorem a vnějším, je ještě umocněn paradoxem prosklených panelů umístěných na fasádu, ale zevnitř zastavených. Člověku není umožněn průhled do interiéru budovy a skla mají jen estetickou funkci na vnějším vzhledu stavby.

Odstranění panelů odůvodněním, že železa, které konstrukci panelu zpevňují se svou nestabilitou mohou z fasády uvolnit, je rozporuplné tvrzení. Proti tomu se staví fakt, že ačkoliv byly ze stavby panely odstraněny, a při rekonstrukci byla stavba očištěna jen na její ocelovou konstrukci, v polovině ulice Úzké zůstaly panely netknuté v původní podobě. Pravda, jestli nestabilita panelů byl opravdový důvod pro jejich odstranění, anebo důvod, proč jejich část byla i přes to ponechána, není zcela jasné.

Prior sice nebyl sám o sobě nadprůměrným. Avšak uměleckým prvkem na fasádě, ve formě břízolitových panelů zmíněných dříve, se odlišoval od podobných staveb stavěných ve stejném období. I přes to, že panely původně nebyly plánovány pro fasádu budovy a bylo o nich rozhodnuto až na poslední chvíli, vytvořili unikátní charakter stavby. Do prostoru lépe zapadala svou pociťovou těžkostí panelů, než jeho zrekonstruovaná podoba, která se odhmotňuje a v prostoru zneviditelnuje.

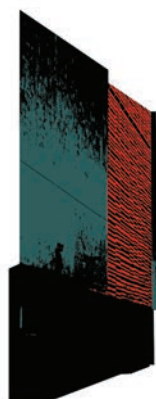
KONCEPT K PROBLEMATICE

OBJEKT

Stavba ztratila výraznost a osobitost. Má strach z okolí, před kterým se schovává, podřizuje se mu a sama se mu odevzdává za účelem skrýt svůj vnitřní chaos. Galerie je neupřímná vůči svému okolí, své podstatě a své formě. Svoji falši ovlivňuje lidi a tváří se jako spasitel, který nás zachrání před hrůzami spáchanými Priorem. Likviduje panely, avšak ne zcela. Řeší problém zásobování, ne zcela. Návaznost na okolí - introvertnost a uzavřenost je jen podpořena.

SITE-SPECIFIC

V objektu doplňuji charakter ztracený při rekonstrukci, která jej ze stavby odstranila a celou stavbu zploštila. Na jednoduchou formu fasády navazuju formou chaosu, obsaženého uvnitř galerie. Navracím stavbě panely z fasády Prioru v přiznané formě replik z transparentního polykarbonátu červené barvy. Přivádím lidi k panelům, které na stavbě zůstaly, a byly při rekonstrukci ponechány v ulici Úzké. K této uličce vede stezka sestavená z konstrukce lešení, jenž navazuje na surovost a bezohlednost v místě stavby, jako nerespektování historie, zbouráním historických staveb a analogie s vnitřní ocelovou konstrukcí na které jsou Prior a Galerie postaveny.

NÁVRH K PROBLEMATICE

I.0

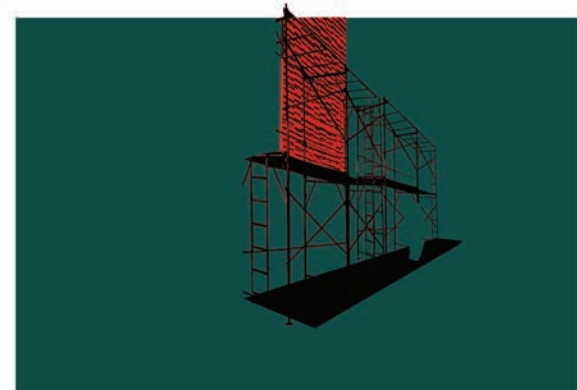
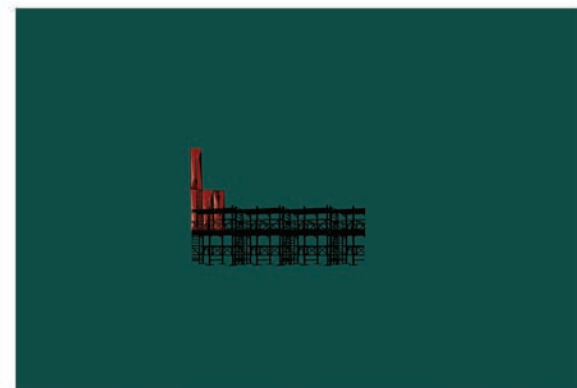
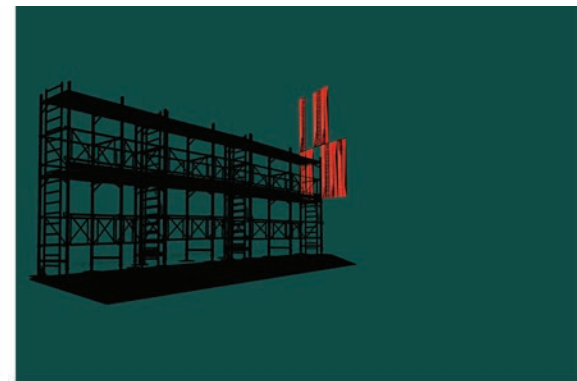
KONCEPT

První koncept pracuje s použitím předem výrobně definovaných prvků lešení. Lešení funguje jako dočasná rozložitelná konstrukce vystavená jen pro určité období – trienále SEFO 2024.

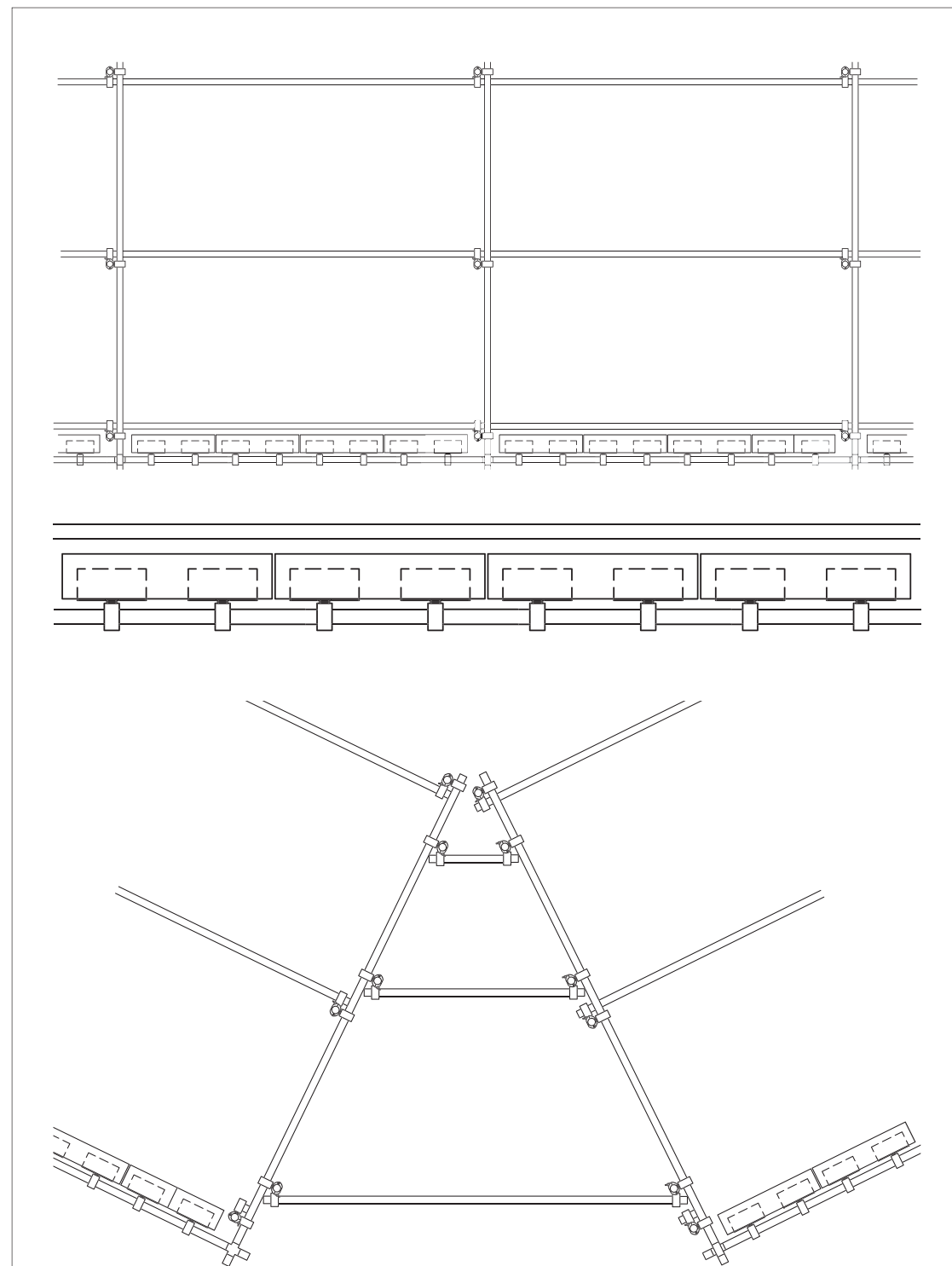
Používaný modul pro skládání má rozměry 1450 mm x 3050 mm. Lešení kopíruje výšku fasády Galerie Moritz a ve stejné výšce vynáší repliky panelů z Prioru.

Lešení má uvnitř funkci otevřeného výstavního prostoru. Umožňuje umísťování desek mezi sloupy, které pak lze použít jako výstavní plochy. Dále je možné expozici umístit zavěšením na horizontální trubky.

První úvahy o umístění lešení byly protnutí náměstí, ve smyslu surového zásahu, navazujícího na zásah Prioru do historické zástavby. Stezka z lešení pak směřuje do ulice Úzké, kde je možné se podívat na panely z Prioru ponechané na Galerii Moritz.

DOČASNÁ KONSTRUKCE KONSTRUKČNÍ ŘEŠENÍ

DOČASNÁ KONSTRUKCE

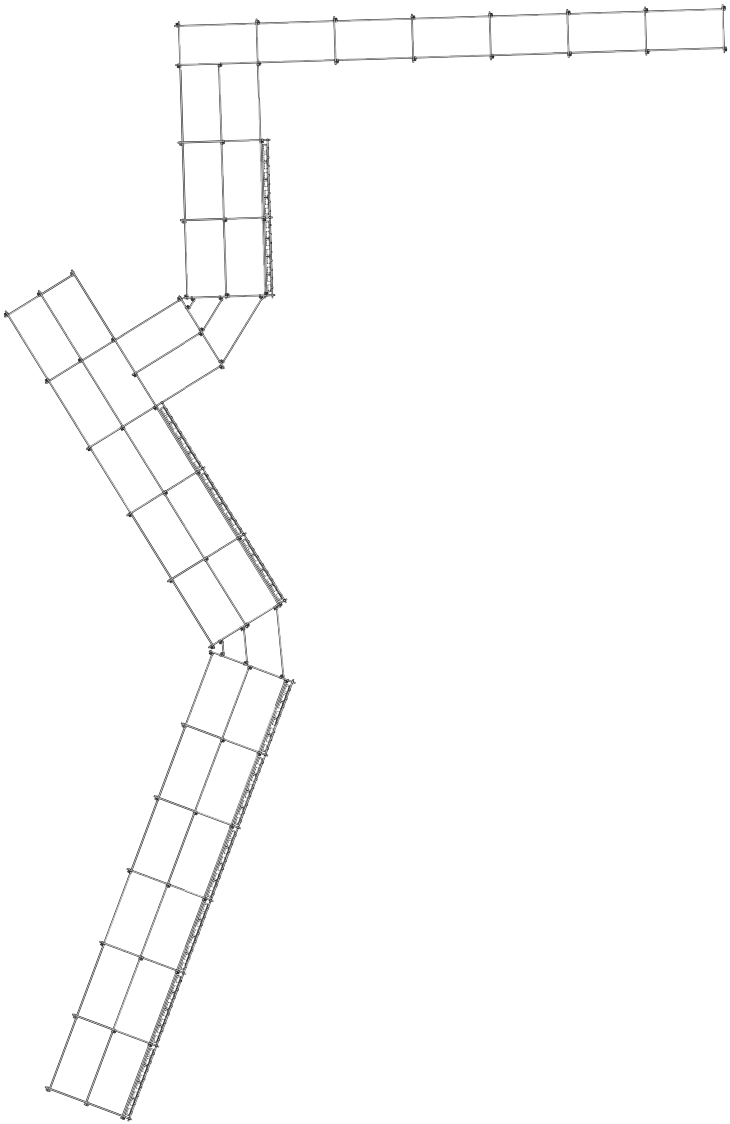
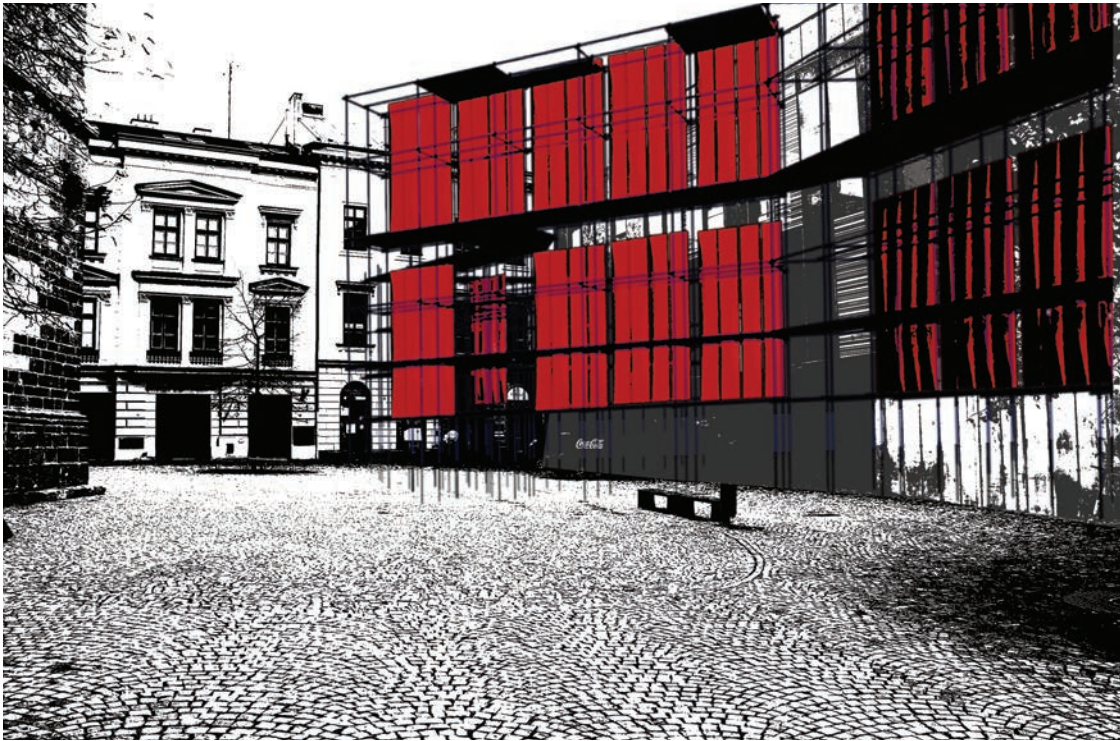
I.I

Tvar lešení jsem potom rozvinul, aby průchod veřejným prostorem a pohyb v něm neztěžoval, ale spíše přinesl další aspekty posilující komunikaci konstrukce s náměstím a kostelem.

KONCEPT

Konstrukce se otvírá směrem ke kostelu sv. Mořice a je umístěna podél strany obchodního domu. Mezi konstrukcí a obchodním domem je ponechána mezera, takže se lešení stavby nedotíká a dotyk je jen pocitový. Panely na konstrukci jsou umístěny ze strany Galerie a uvnitř lešení vzniká otevřený prostor. Panely působí jako jistá kulisa, která zakrývá umrtvenou stranu obchodního domu.

V parteru je konstrukce otevřená a umožňuje volný průchod a také umístování výstavních desek.

ŘEŠENÁ ČÁST PRIORU

PROSTOR ZÁSAHU
PRIOR + KOSTEL SV. MOŘICE
OKOLÍ

STÁLÁ KONSTRUKCE

2.0

KONCEPT

Druhý koncept pracuje se stejným tvarosloví – konstrukce otevřená do prostoru náměstím, vedoucí k fragmentu panelů z Prioru, s panely umístěnými ze strany obchodního domu.

Pro konstrukční řešení jsou používány ocelové sloupky s čtvercovým půdorysem o rozměru 80x80 mm. Sloupky jsou skládány do čtvercové konstrukce s modulem 1450x1450mm. Skládané boxy jsou pak vzájemně spojovány a je z nich utvořena struktura otevírající se do prostoru náměstí. Konstrukční výška úrovně je 3000 mm

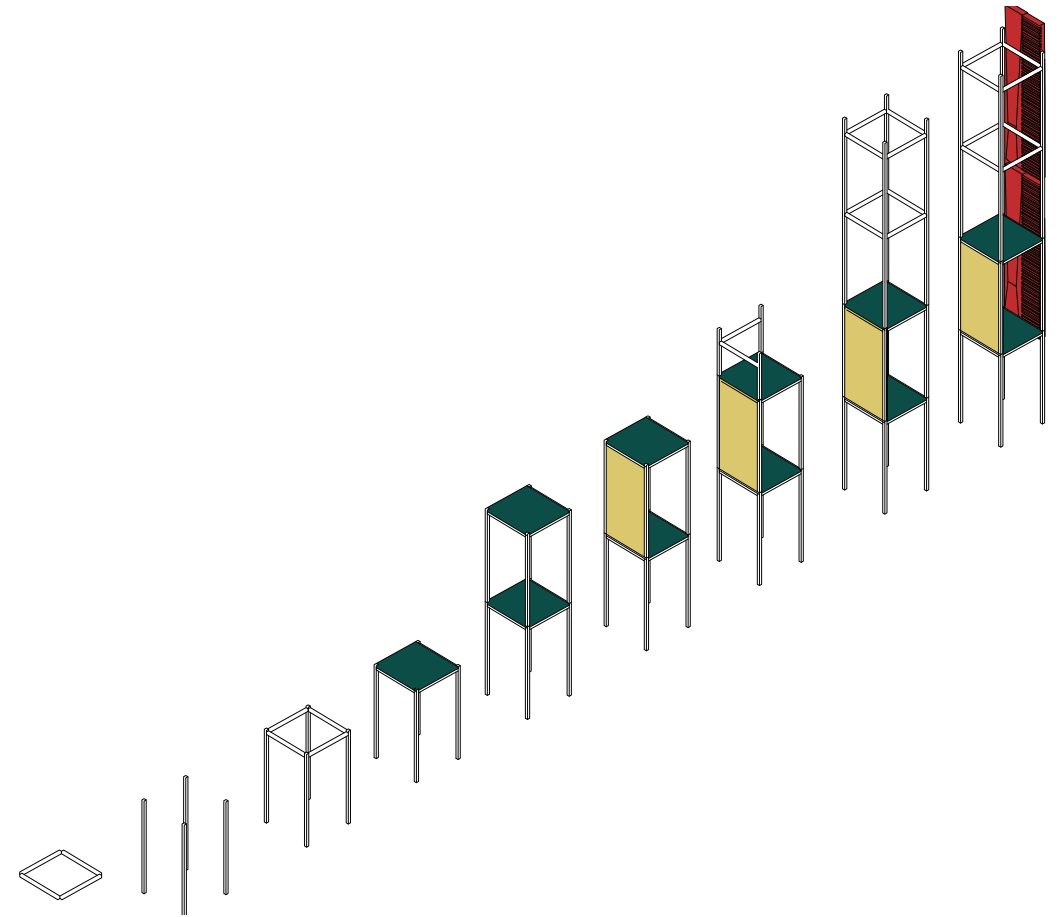
Funkce prostorů uvnitř objektu je zachována ve stejném duchu jako u předchozích konceptů – výstavní prostory, podpořeny o prostory veřejných dílen a vyhlídkové úrovně.

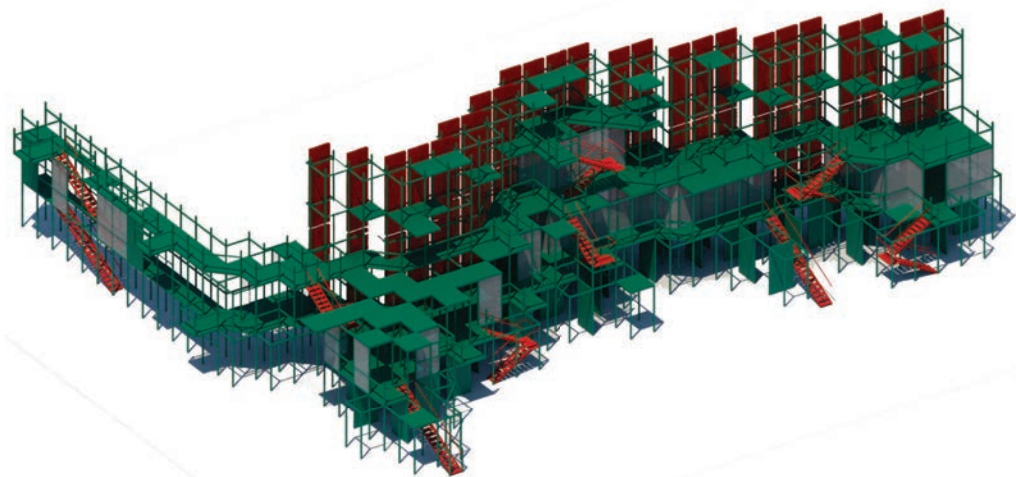

POLYKARBONÁTOVÉ REPLIKY PANELŮ Z PRIORU
VÝPLŇ KONSTRUKCE - VÝSTAVNÍ DESKY/PROSKLENÍ
POCHOZÍ VÝPLŇOVÉ DESKY

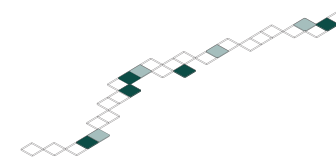

ÚTVÁŘENÍ KONSTRUKCE

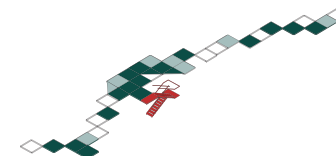

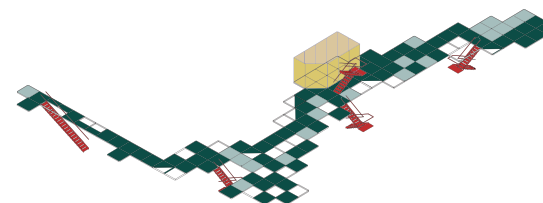
ÚROVNĚ KONSTRUKCE

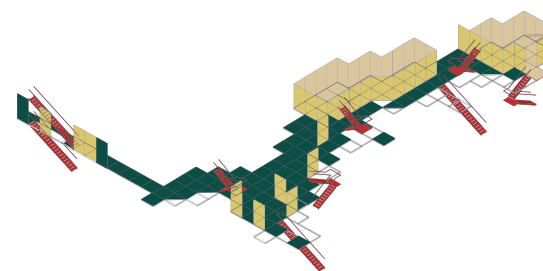
ÚROVEŇ-04

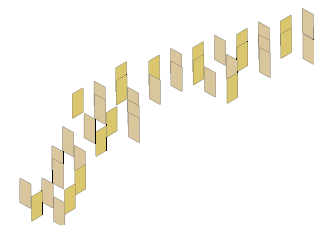
ÚROVEŇ-03

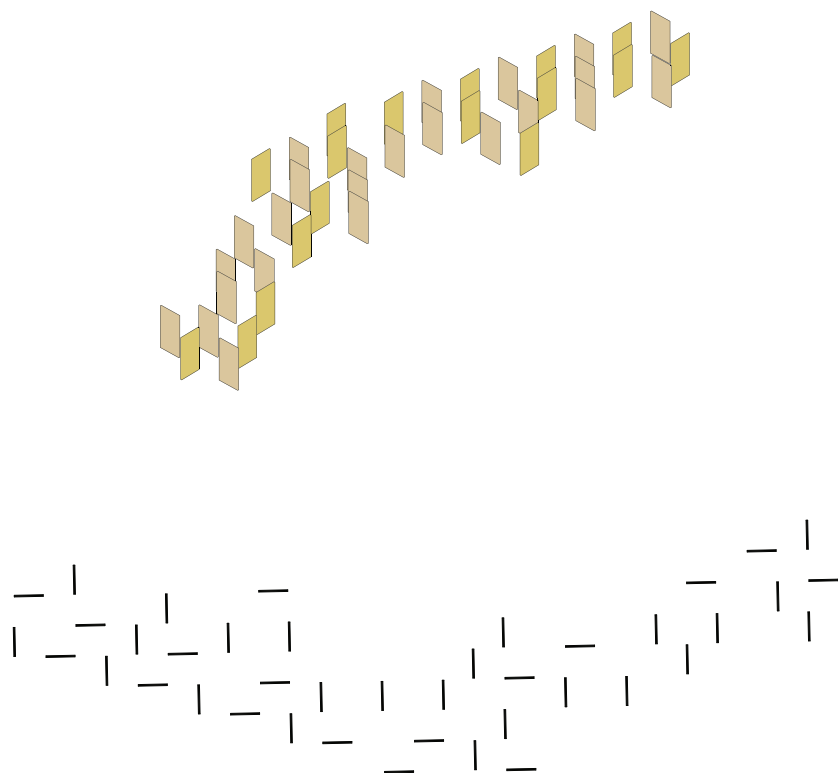
ÚROVEŇ-02

ÚROVEŇ-01

PARTER

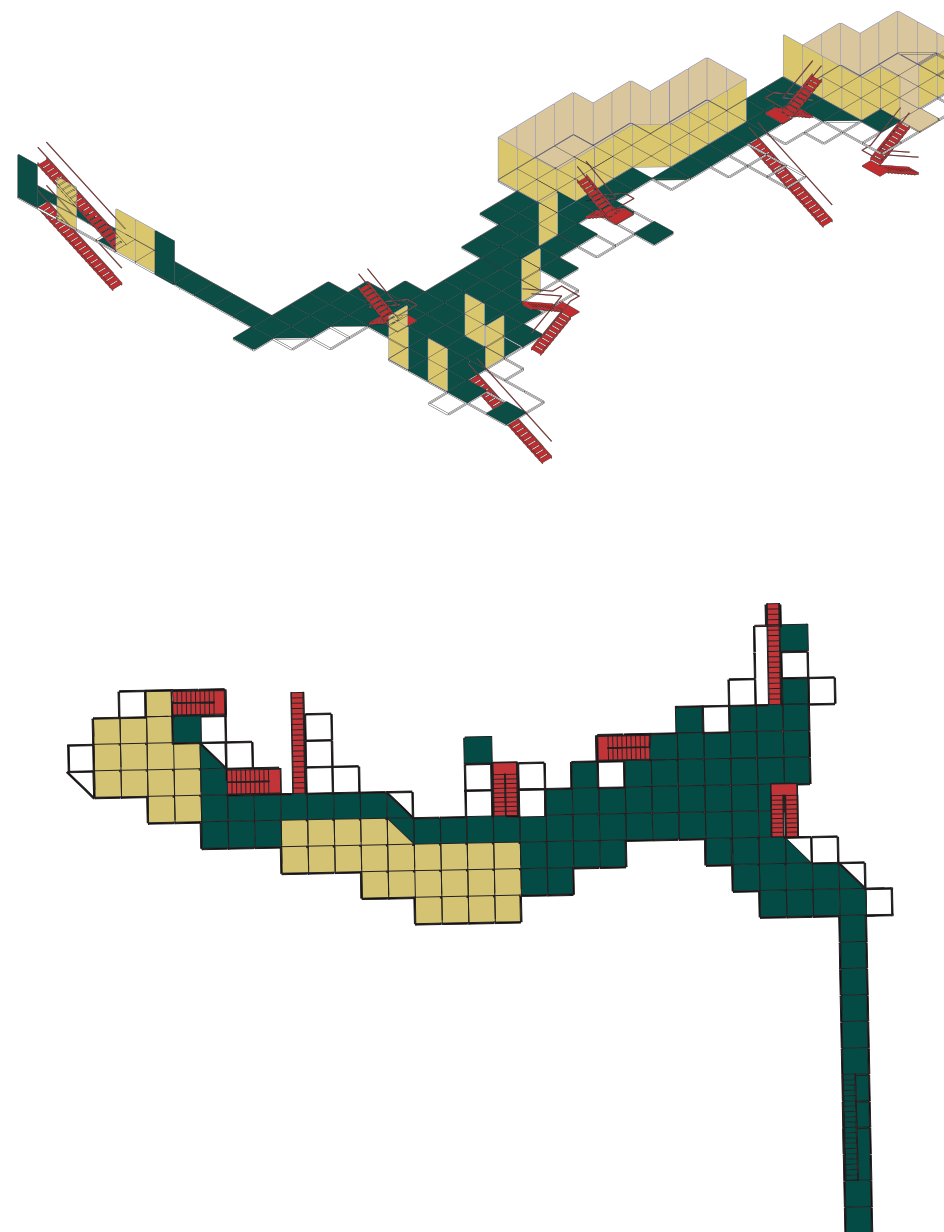

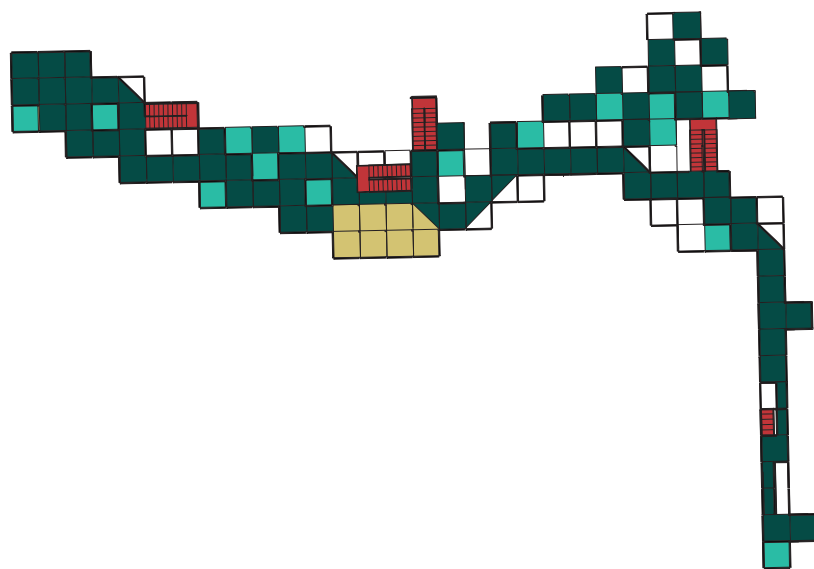
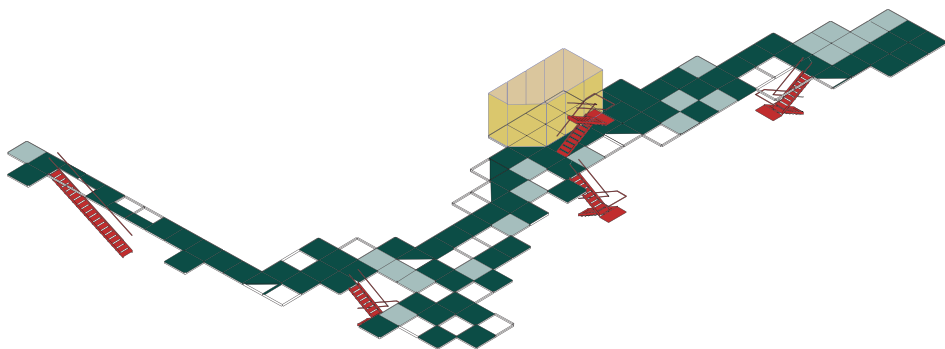
P A R T E R

Výplň konstrukce v parteru je možné zhotovit ve dvou variantách. V první variantě jsou mezi konstrukci umístěny desky utvářející prostor pro volný pohyb mezi nimi. Desky mohou sloužit dvěma způsoby, jako například výstavní plochy, či jako plochy pro umělecké vyjádření, bez omezení kreativity a projevu. Jejich umístění v parteru poskytuje přístup pro všechny lidi. Druhá varianta zahrnuje práci s pohyblivými prvky – dveřmi na pantech nebo posuvné dveře. Dveře podobně jako desky mohou sloužit pro výstavy expozic nebo pro umělecké vyjádření. Zároveň je tak pro lidi umožněno definovat prostor pomocí pohybu dveří – otevření, uzavření, posunutí, otočení. Desky zároveň odrážejí chaotickou národu uvnitř obchodního domu a působí pro návštěvníky jako jisté bludiště bez cíle, což můžeme u obchodních domů vnímat jako občas beznadějně zautomatizované procházení obchody lidmi, kteří podleli konzumu.

ÚROVEŇ - 0 I

První úroveň konstrukce je rozdělena na tři části a obsahuje v sobě hlavní funkce. Jako jsou výstavní prostory, dílny a stezka k fragmentům Prioru. Funkce je koncipována tak, aby nepodporovala konzumní a komerční národu obchodního domu. Dílny budou pro lidi veřejně přístupné a budou poskytovat zázemí pro vlastní tvorbu. Prostor dílen je ohraničen skleněnými panely, které umožňují volný průhled na vnitřní prostory a na repliky panelů Prioru. Expozici ve výstavních prostorech lze umístit jako v předchozím návrhu mezi konstrukce zavěšením, či přidáním výplňových desek. Poslední částí úrovně je stezka, která vede skrz výstavní část k fragmentům Prioru. Prostory pak lze konfigurovat, podle možné změny náplně doplněním, nebo posunutím výplňových desek.

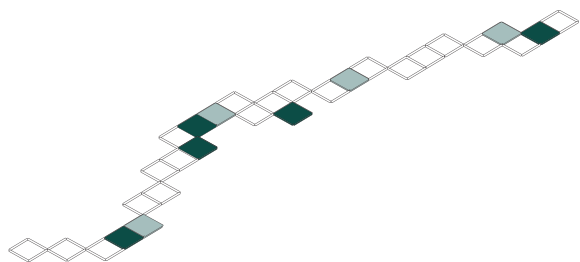

ÚROVEŇ-02

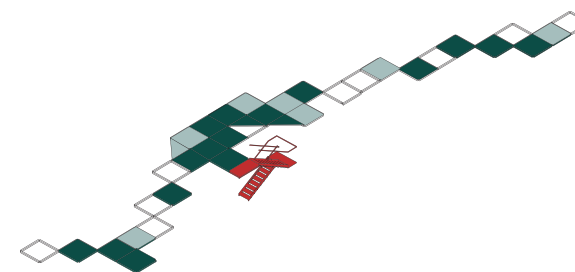
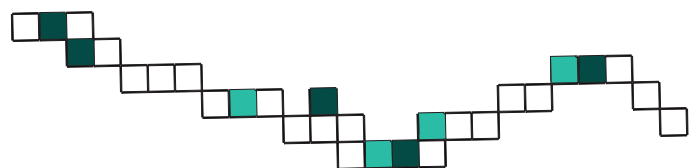
Druhá úroveň konstrukce obsahuje výstup na terasu a třetí prostor pro dílny, či jinou možnou funkci.

Výplň pochozích desek je prokládána skly, které poskytují prostup světla a průhled do výstavních prostorů a dílen v první úrovni.

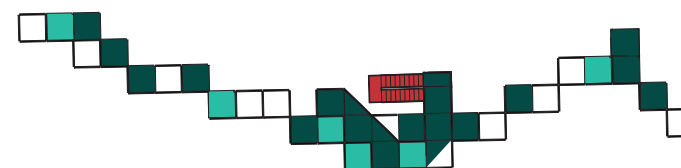
V poslední úrovni se nachází vyhlídka a terasa, s výhledem na kostel sv. Mořice.

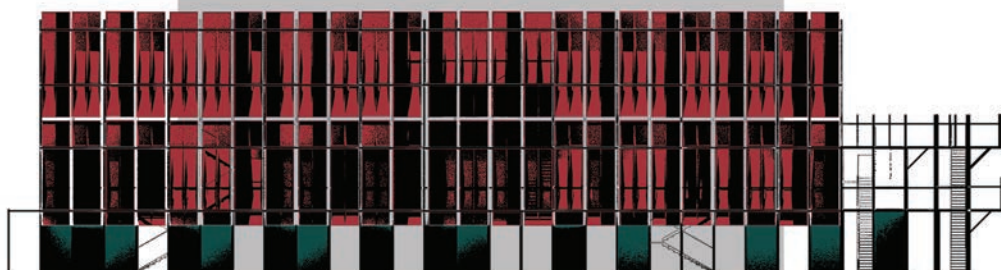
ÚROVEŇ-03

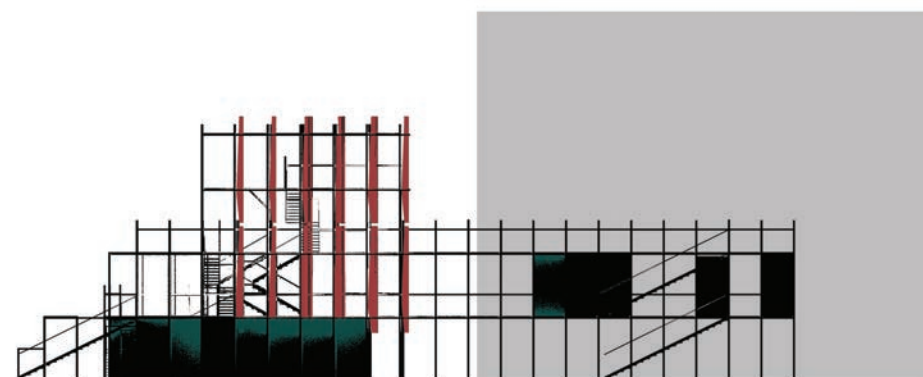
ÚROVEŇ-04

MOŘICKÝ KOSTEL

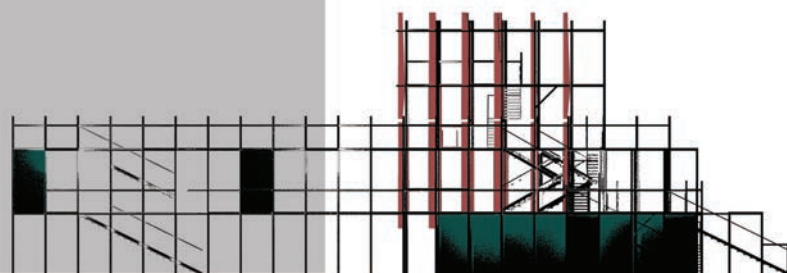

ZÁPADNÍ POHLED

SEVERNÍ POHLED

GALERIE MORITZ

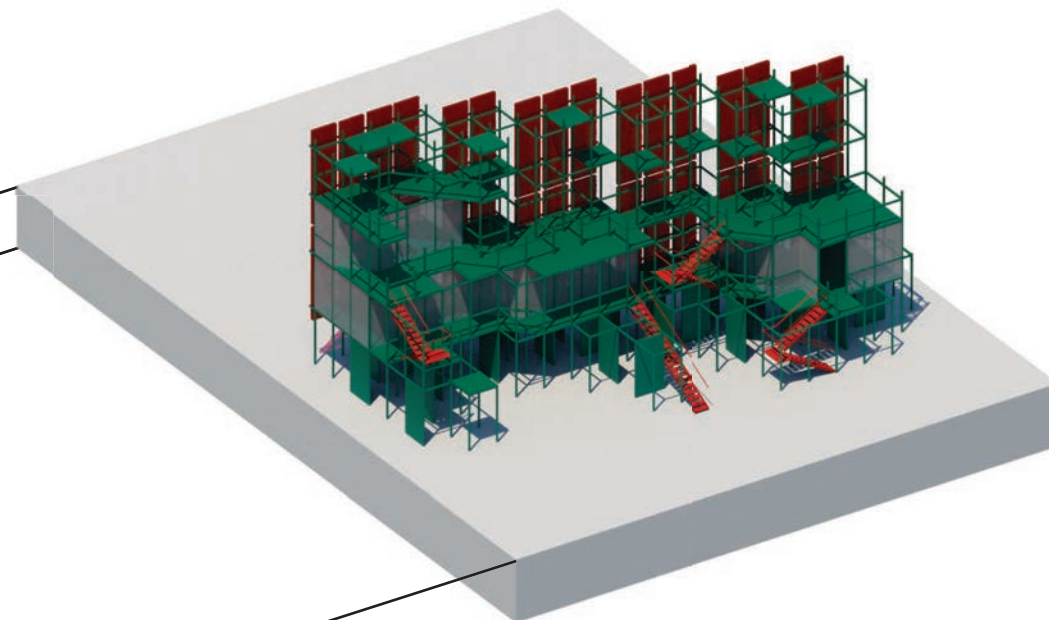
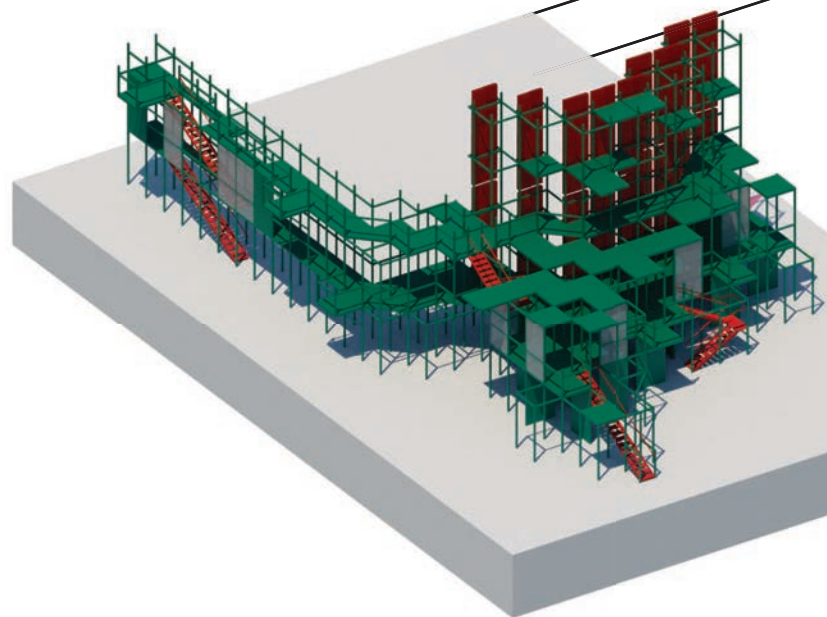

JIŽNÍ POHLED

GALERIE MORITZ

VÝCHODNÍ POHLED

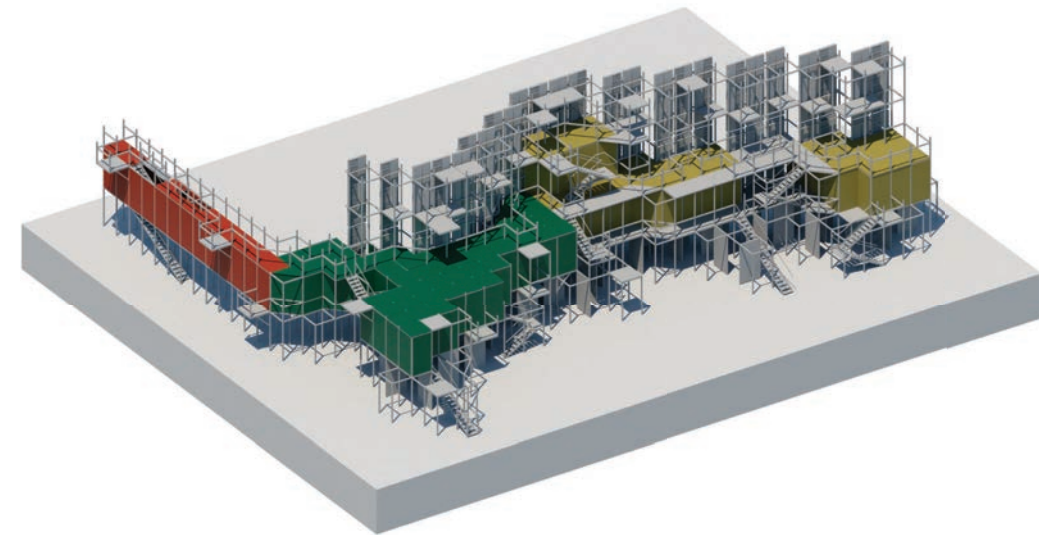

PROSTOROVÉ USPOŘÁDÁNÍ

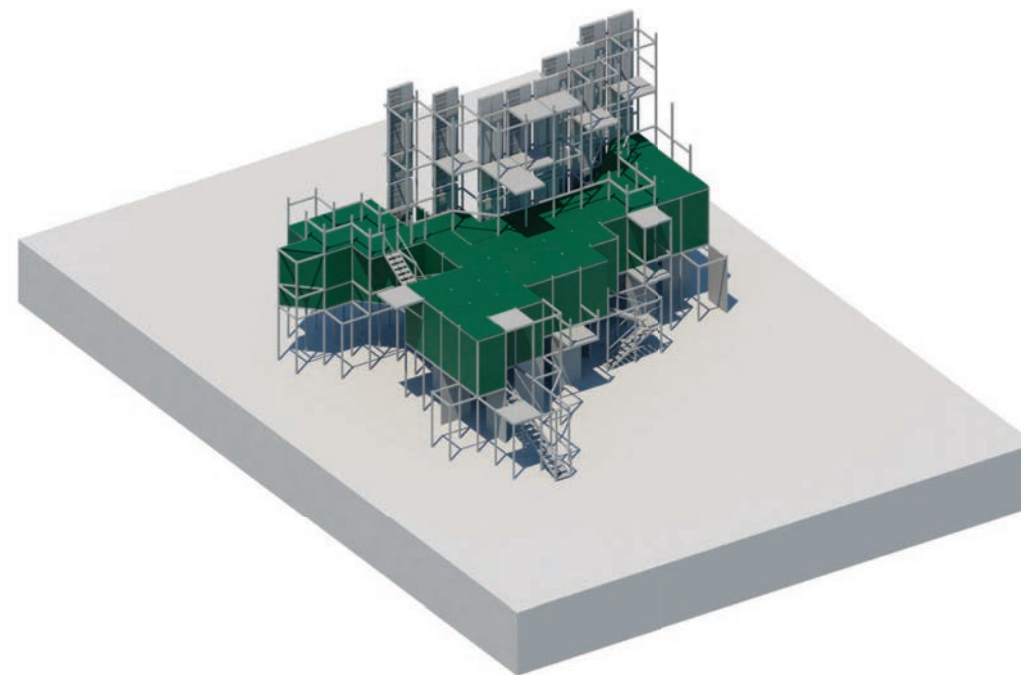
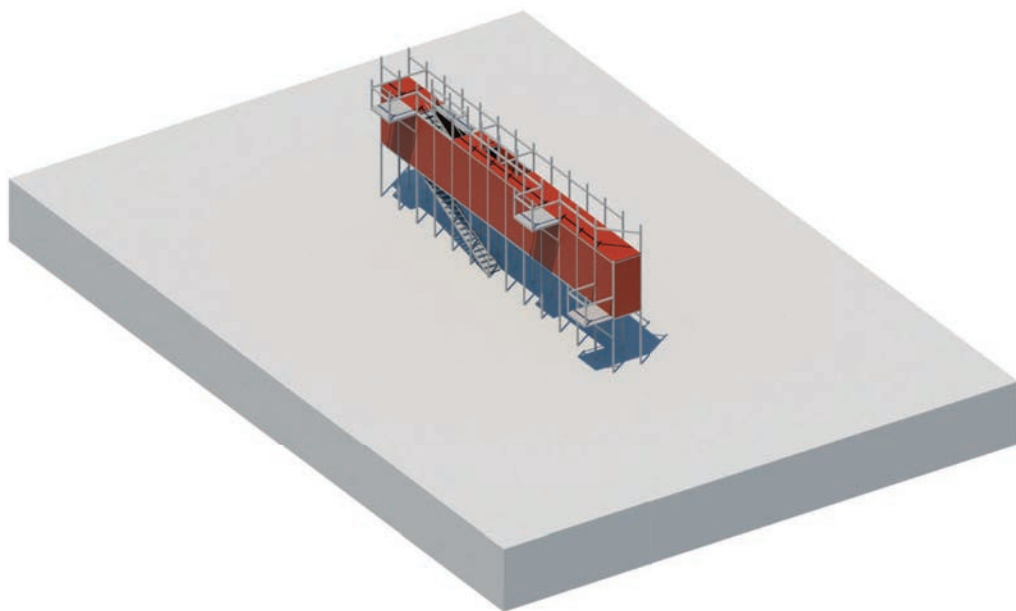
STEZKA K PANELŮM PRIORU

DÍLNY

VÝSTAVNÍ PROSTORY

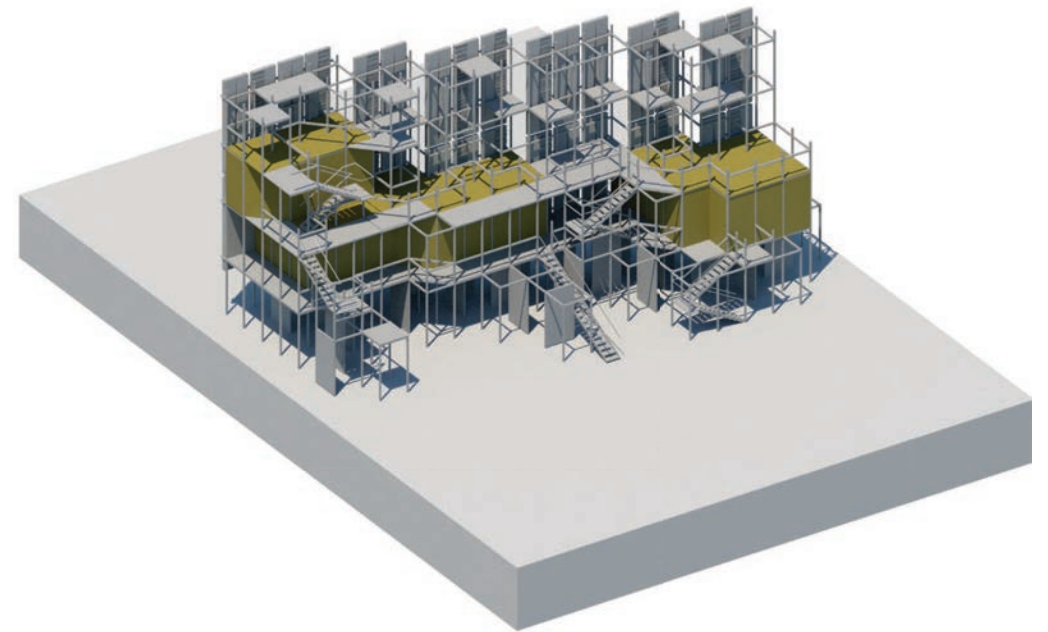

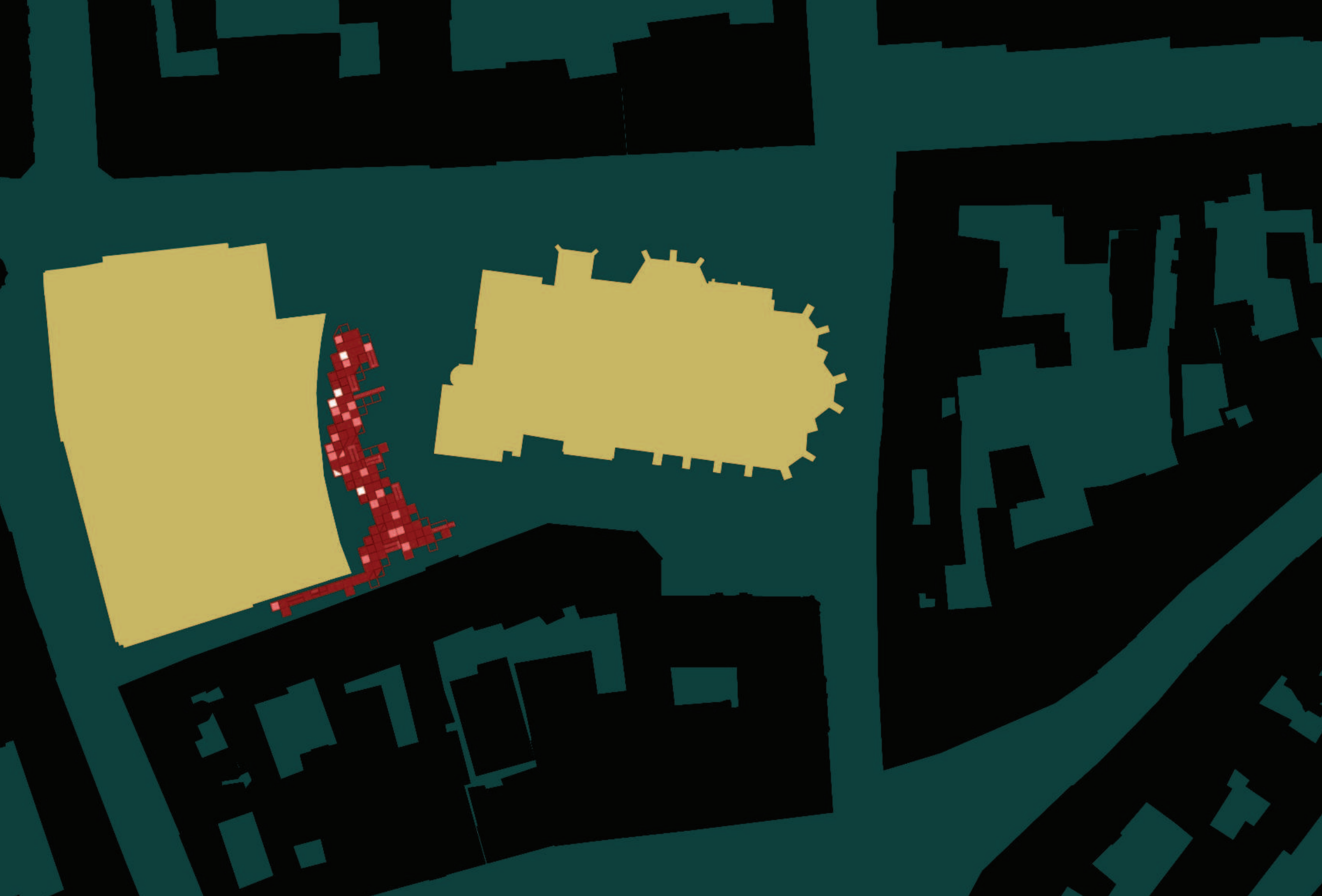
STEZKA K PANELŮM PRIORU

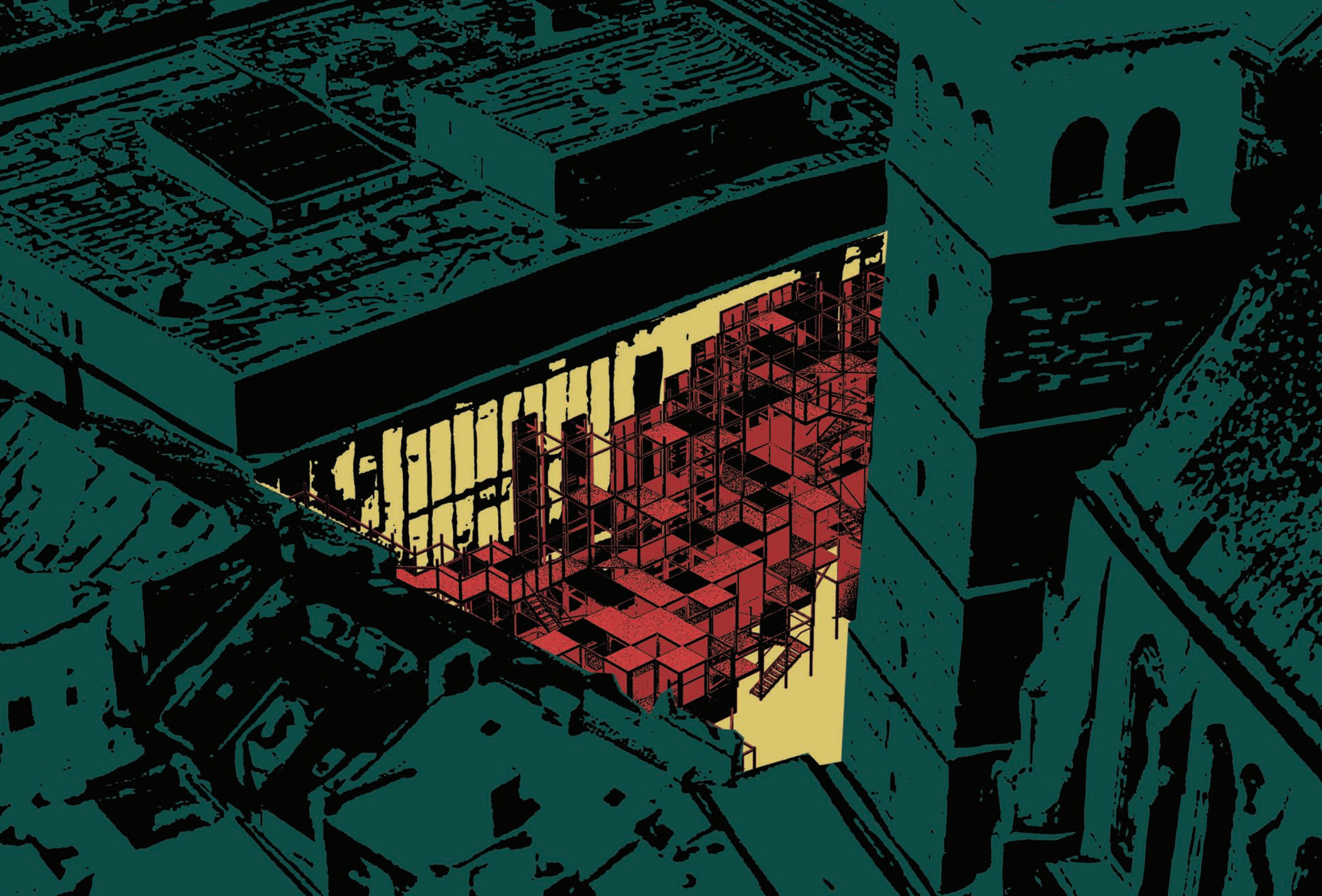
VÝSTAVNÍ PROSTORY

DÍLNY

ZDROJE

F O T K Y

PODKLADY:
Mgr. Martina Mertové - archiv MUO OLOMOUC
Ing. arch. Jan Melichar

<https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.databazeknih.cz%2Fknihy%2Fvyhorela-spolecnost-296512&psig=AOvVaw-18WFmctflqr-7w15lhmr62&ust=1703103313297000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBEQjRxqFwoTCODV5bGonIMDFQA-AAAAdAAAAABAD>

https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.databazeknih.cz%2Fknihy%2Ftexty-270054&psig=AOvVaw2_YcCWHA9fVh2Focpjk-ti2&ust=1703103345409000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBEQjRxqFwoTCMid98ConIMDFQAAAAAdAAAAABAD

https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.degruyter.com%2Fdocument%2Fdoi%2F10.4159%2F9780674982758%2Fhtml%3Flang%3Dde&psig=AOvVaw11zVHsekDw_0pyIRI_Jex-4&ust=1703103372457000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBEQ-jRxqFwoTCMjRks6onIMDFQAAAAAdAAAAABAW

T E X T Y

Rozhovory:
Ing. arch. Jan Melichar
Ing. Miroslav Pospíšil

<https://www.muo.cz/trienale-sefo-2024-mo-ment--4612/>
<https://www.archiweb.cz/news/olomoucky-prior-verejny-prostor-na-obtiz>
<https://atelier-r.cz/portfolio/rekonstrukce-obchodniho-domu-prior-v-olomouci/>

DĚKUJI

